

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ТА ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ САУ

**СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО:
КОНЦЕПТИ, СТРАТЕГІЇ, ВІЗУАЛЬНІ ПРАКТИКИ**
збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції

*присвячується 30-річчю створення
Черкаського обласного художнього музею*

11-12 листопада
Черкаси 2021

**Сучасне українське мистецтво: концепти, стратегії, візуальні практики.
Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції
(11-12 листопада 2021 року). Черкаси: [ФОН Гордієнко], 2021. – 120 с.**

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасне українське мистецтво: концепти, стратегії, візуальні практики» включає доповіді учасників конференції, які публікуються в авторській редакції. В матеріалах збірника висвітлено особливості розвитку сучасного українського мистецтва крізь призму актуальних питань сучасної медіафілософії, візуальної антропології, візуальної соціології, теорії та практики художньої творчості, теорії дизайну. Міждисциплінарність уможливило полілог філософів, соціологів, мистецтвознавців, художників, наукових співробітників музеїв щодо теоретичного осмислення образного тезаурусу сучасної культури, символічних тенденцій у візуальному мистецтві України, естетичних основ і перспектив розвитку дизайну. Звернулися до культурної місії сучасного художника та особливостей образотворення тих українських митців, які у своїй творчості виражають ідентичність сьогодення. Розглянули сучасні візуальні практики у контексті проблеми збереження культурної спадщини та музейних інноваційних іміджевих практик.

Редакційна колегія:

Гладун Ольга Дмитрівна, заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, директор Черкаського обласного художнього музею, доцент кафедри гуманітарно-мистецьких дисциплін та технологій легкої промисловості Київського національного університету технологій та дизайну

Пушок Олена Анатоліївна, голова Організації конференції, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, вчений секретар Черкаського обласного художнього музею, член Черкаського регіонального відділення Соціологічної асоціації України (ЧРВСАУ)

Яковець Ірина Олександрівна, доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету

Поліщук Олена Петрівна, доктор філософських наук, професор кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Житомирського державного університету імені Івана Франка, директор Центру естетичної антропології та етнокультурології ЖДО імені Івана Франка

Панченко Валентина Іванівна, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри етики, естетики та культурології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Землюліна Наталія Іванівна, доктор історичних наук, професор, директор інституту ННІ міжнародних відносин, історії та філософії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Марченко Олексій Васильович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та релігієзнавства ННІ міжнародних відносин, історії і філософії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Усов Дмитро Володимирович, доктор філософських наук, професор кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України

Дудко Людмила Андріївна, кандидат соціологічних наук, голова Черкаського регіонального відділення Соціологічної асоціації України (ЧРВСАУ)

старший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Черкаського обласного художнього музею

Конференцію проведено у спільному форматі з Міжнародною виставкою-конкурсом ідей/проектів/макетів для людей з особливими потребами: «Інклюзія: дизайн ідей» («Inclusion: design of ideas»)

Організатори: Черкаський державний технологічний університет (кафедра дизайну);

Черкаський обласний художній музей; ГО УТС «Три крапки»

ГЕНДЕРНА ЕКСПРЕСІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МНОЖИННОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СУЧАСНІЙ ВІЗУАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ

З. В. Шевченко

канд. філос. наук

ЧНУ ім.Б. Хмельницького

Якщо у традиційному суспільстві ідентичність людини була швидше субстанційною (незмінною) за своєю природою (наприклад, про людину говорили: жінка, українка, православна – причому ще від народження до самої смерті), то у суспільстві «модерну» ці субстанційні характеристики втратили свою непорушність і самоочевидність, і тепер навпаки, намагання їх субстанційно приписувати викликають питання та сприймаються як утиск прав особистості [1].

Концепт множинної ідентичності (концепція численних / множинних модернів) у другій половині 20-го століття у соціальній теорії був запропонований ізраїльським соціологом Шмуелем Ейзенштадтом (Shmuel Noah Eisenstad) та німецьким ученим Вольфгангом Шлюхтером (Wolfgang Schluchter) для пояснення множинних сценаріїв реалізації єдиного проєкту модерну у різних країнах [2]. Множинна ідентичність, застосована як модель впорядкування складної соціальної ідентичності, створює можливості для пояснення, як людина може бути одночасно учасницею кількох соціальних ідентичностей – причому ці ідентичності не змішуються між собою, не заперечують одна одну, а людина звертається до них у режимі переключення з однієї ідентичності на іншу [1]. До речі, означений концепт досить сильно перегукується із драматургічним інтеракціонізмом Ірвінга Гоффмана (Erving Goffman).

Гендерна експресія є невід'ємною складовою частиною множинної ідентичності кожної особистості без виключення, зокрема її гендерної ідентичності.

Гендерна експресія (гендерна репрезентація або гендерна саморепрезентація) – це соціокультурне представлення індивідом його гендерної ідентичності, що виражається у поведінці, манері спілкування, одязі, спеціальних практиках, що змінюють зовнішність (наприклад, контроль ваги, виражена мускулатура), тощо. Гендерна експресія є важливим соціокультурним явищем, оскільки робить можливою категоризацію індивідів за статтю та виступає засновком комунікативної довіри [3].

Гендерну експресію або засоби вираження приналежності до статі І. Гоффман називає формальними конвенційними актами. Це своєрідні моделі чоловічої та жіночої поведінки прийнятні у конкретному культурному середовищі та у конкретній ситуації, які сприяють збереженню та відтворенню норм повсякденної взаємодії (різного роду ситуативна поведінка – завжди є гендеризованою). Виконавцями та виконавцями конвенційних актів є соціально компетентні діючі особи, що є включеними у соціальний порядок. Соціальний порядок, у свою чергу, гарантує їм захист від неадекватних індивідів. Бути чоловіком або жінкою та виявляти це – означає бути, за І. Гоффманом, соціально компетентною особою, що викликає комунікативну довіру [4].

Важливо відмітити, що гендерна репрезентація представляє саме гендерну ідентичність індивіда, тобто його соціокультурне переживання своєї статі, а не саму стать. Тому стать, яка презентується, демонструється, і біологічна стать індивіда можуть не співпадати.

Серед основних елементів гендерної експресії варто виділити:

- відповідність або, навпаки, невідповідність соціокультурним стандартам жіночої та чоловічої зовнішності й моделям поведінки. Наприклад, яким чином змінювалась візуальна гендерна культура ми можемо простежити від традиційного народного вбрання до сучасного дрес-коду;

- гендерні експектації – очікування чоловічих або жіночих стандартів, зразків поведінки, що випливають з понять «гендерний ідеал» і «гендерний стереотип». Гендерні очікування, як і будь-які інші експектації, роблять поведінку людини передбачуваною та формують комунікативну довіру;

- оцінка іншими людьми наскільки спосіб гендерного самовираження індивіда відповідає загально прийнятим гендерним стандартам конкретного культурного середовища. Важливо зазначити, що від таких суб'єктивних оцінок залежить репутація та авторитет особистості;

- позитивні та негативні санкції з боку соціуму за наслідки діяльності у рамках означених культурою гендерних стандартів. Варто відмітити, що чим традиційнішим, архаїчнішим є суспільство, тим жорсткішими та репресивнішими будуть санкції.

Література:

1. Шевченко З. В. *Плинна ідентичність і множинна ідентичність: спільне і відмінне у сучасні соціальній ідентифікації* // *Evropský filozofický a historický diskurz*. – 2019. – 5(4). – С. 130–134.

2. Eisenstadt S. N. *Revolution and the Transformation of Societies: A Comparative Study of Civilizations*. By. New York: Free Press, 1978. Pp. 348.

3. *Словник гендерних термінів* / Укладач Шевченко З. В. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2016. – 336 с.

4. Зравомыслова Е. А., Темкина, А. А. (2002). *Гендерный дисплей* // *Словарь гендерных терминов* / Под ред. А. А. Денисовой / Региональная общественная организация “Восток-Запад: Женские Инновационные Проекты”. М.: Информация XXI век, 2002. – 256 с.

ЧОГО ХОЧЕ КАРТИНКА: ВІЗУАЛЬНИЙ ПОВОРОТ ЗА ДОБИ ЦИФРОВИХ МЕДІА

О. М. Кожем'якіна,

докт.філос.наук

ЧДТУ

Візуальний поворот ХХ ст., що прийшов на зміну лінгвістичному повороту, ініціював проблему вивчення тенденцій розвитку та переважання візуальних засобів представлення дійсності, породжуючи безліч наративів візуальної культури у нових викликах, загрозах та можливостях. Актуалізуються питання специфічних властивостей візуальних образів, які починають значно переважати в сучасній культурі, стаючи подібними, за висловом Н. Брайсона, до нескінченного потоку води з крану чи електрики з розетки [1].

Варто також звернути увагу на те, що візуальні образи не потребують перекладу, оскільки базуються на універсальних інтерпретативних схемах, які водночас мають

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

ВІЗУАЛЬНІСТЬ, ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Калашнікова Аліна Олександрівна	3
Джерела образного тезаурусу носія сучасної візуальної культури	
Кондрашова Нонна Валеріївна	5
Публічність художника у дискурсі естетичного судження: культурологічний аналіз мистецтва як «дзеркала» у ситуації постмодерну	
Гончаренко Валерія Анатоліївна	8
Сучасний художник: цінності і принципи	
Валєєва Анастасія Емірівна	10
Символічні тенденції у візуальному мистецтві сучасної України	
Пушонкова Оксана Анатоліївна	12
Культуротворчий потенціал сучасних візуальних практик в дискурсі архайзації	
Павлова Олена Юріївна	15
«Неминуча модальність зримого»: вплив оптичних медіа на трансформацію культурних практик Модерну	
Кретов Павло Васильович, Кретова Олена Іванівна	17
Концепція «темного лісу» Лю Цісиня та візуалізація першого контакту в дискурсі сучасної фантастики	
Шевченко Зоя Володимирівна	20
Гендерна експресія як елемент множинної ідентичності в сучасній візуальній культурі	
Кожем'якіна Оксана Миколаївна	21
Чого хоче картинка: візуальний поворот за доби цифрових медіа	
Кухарчук Дмитро Васильович	24
Видовище як театралізоване дійство: трагедія представлення	
Король Василь Володимирович	26
Цифрове мистецтво: технології та естетичні практики	

Чорниш Аліна Юрївна	28
Художня свідомість у вимірі паракатегорій некласичної естетики	
Моїсєєнко Валентина Сергіївна	30
Вплив християнства на мистецтво і образотворення доби Середньовіччя	
Яремчук Єгор Костянтинович	32
Вектор мистецтва у ризоматичному світі	
РОЗДІЛ 2.	
ВІЗУАЛЬНО-ПЛАСТИЧНА МОВА СУЧАСНОГО ДИЗАЙНУ	
Вискварка Яна Миколаївна, Манн Анастасія Русланівна	34
Становлення і перспективи мультимедійного дизайну в Україні	
Храмова-Баранова Олена Леонідівна, Кучумова Анна Сергіївна	36
Виразно-художні особливості дизайну інтерактивної книги для дітей	
Романенко Наталія Григорівна, Мусатенко Анастасія Михайлівна	38
Акцидентний шрифт як комунікаційний засіб спілкування	
Яковець Інна Олександрівна, Іщенко Єлизавета Олександрівна	40
Особливості дизайн-проектування закладів позашкільної освіти	
Гук Леонід Йосипович, Авер'янова Ніна Миколаївна	42
Особливості професійної підготовки дизайнерів в Україні	
Куниця Гліб Вікторович, Поліщук Олена Петрівна	44
Специфіка художнього оформлення книжкових видань про татуювання (період з 2010 року)	
Клепиковська Галина Сергіївна, Поліщук Олена Петрівна	46
Екологічний дизайн: збірна-розбірна об'ємна конструкція для виставкового простору як арт-об'єкт	
Сичевська Влада Владиленівна, Поліщук Олена Петрівна	49
Специфіка розробки, оформлення та роль друкованих календарів у житті людини XXI століття	
РОЗДІЛ 3.	
УКРАЇНСЬКЕ ОБРАЗОТВОРЕННЯ ТА МУЗЕЙНІ ПРАКТИКИ	
Гладун Ольга Дмитрівна	52
Становлення ЧОХМ як осередку візуальної культури	

Яковець Інна Олександрівна, Михайлусь Дмитро Олександрович Особливості проведених реформ в Черкаському обласному художньому музеї	54
Спіркіна Оксана Олексіївна Іван Михайлович Гайдук як самобутній художник Черкащини	57
Волчак Олександра Костянтинівна Дослідження атрибутованих творів живопису Романа та Маргіт Сельських. Формування еталонної бази даних	60
Сосік Ольга Даніїлівна Сучасні дослідження давніх тканин з музейних колекцій України (на прикладі наукового семінару «Дослідження колекцій історичного текстилю в музеях України»)	62
Григоренко Тетяна Олександрівна Принципи історизму та реалізму у творчості черкаського художника Геннадія Волошенюка	64
Гудима Наталія Петрівна Георгій Якутович: до питання мистецьких контекстів графічних образів	68
Федоренко Севастіяна Олександрівна Кольор Незалежності й символіка у творчості заслуженої художниці України Олександри Теліженко	70
Шамрай Ірина Володимирівна Сучасна українська народна картина: традиції і новації (на прикладі творів з фондової колекції Черкаського художнього музею)	72
Зіненко Тетяна Миколаївна Художник Микола Теліженко на симпозіумах монументальної керамічної скульптури в Опішному	77
Леонтєв Сергій Анатолійович, Чулкова Тетяна Миколаївна, Гранатирко Богдан Віталійович Роль цифрових технологій у презентації сучасного українського мистецтва на прикладі виставкової діяльності Шевченківського національного заповідника	81
Бугеря Марина Олександрівна Історична архітектура міста Черкаси як візуальний текст культури	84
Мушта Олександр Анатолійович Історія створення ансамблю садово-паркової скульптури Бориса Плаксія	87

Овчаренко Тетяна Станіславівна	94
Сучасний художник: творчість, ідентичність, стратегії публічності (на прикладі «метареалізму» Галини Лекаревої-Нікітіної)	99
Мікула Ігор Ярославович	
Думки щодо напрямку розвитку образотворчого мистецтва (минуле, теперішнє, майбутнє)	
Надеждін Андрій Михайлович	106
Мистецький шлях у спадок: художні світи родини Надеждіних	
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Авер'янова Ніна Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри дизайну Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» міста Київ

Бугеря Марина Олександрівна, завідувач відділу науково-просвітницької та виставкової роботи КЗ «Черкаський обласний краєзнавчий музей» Черкаської обласної ради; аспірантка кафедри філософських і політичних наук Черкаського державного технологічного університету

Валєєва Анастасія Емірівна, аспірантка кафедри етики, естетики і культурології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Вискварка Яна Миколаївна, старший викладач кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету

Волчак Олександра Костянтинівна, молодший науковий співробітник науково-дослідного відділу реставрації Львівської національної галереї мистецтв імені Б.Г.Возницького.

Гладун Ольга Дмитрівна, заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, доцент, директор Черкаського обласного художнього музею, доцент кафедри гуманітарно-мистецьких дисциплін та технологій легкої промисловості Київського національного університету технологій та дизайну

Гончаренко Валерія Анатоліївна, магістр філософії, аспірантка кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Гранатирко Богдан Віталійович, аспірант ЧДТУ, науковий співробітник Шевченківського національного заповідника

Григоренко Тетяна Олександрівна, старший науковий співробітник сектору воєнної історії Черкаського обласного краєзнавчого музею

Гудима Наталія Петрівна, завідувача відділом науково-дослідницької та експозиційної роботи Черкаського обласного художнього музею

Гук Леонід Йосипович, Заслужений працівник культури України, художник-оформлювач, професор кафедри дизайну Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» міста Київ

Зіненко Тетяна Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, завідувач кафедри образотворчого мистецтва Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Іщенко Єлизавета Олександрівна, магістрант спеціальності «Дизайн» Черкаського державного технологічного університету

Калашнікова Аліна Олександрівна, кандидат соціологічних наук, бак. мистецтвознавства Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доцент кафедри прикладної соціології і соціальних комунікацій соціологічного факультету

Клепиковська Галина Сергіївна, магістрант Житомирського державного університету імені Івана Франка, спеціальність: 022 Дизайн.

Кожем'якіна Оксана Миколаївна, доктор філософських наук, доцент кафедри філософських і політичних наук Черкаського державного технологічного університету, член Черкаського регіонального відділення Соціологічної асоціації України (ЧРВСАУ)

Кондрашова Нонна Валеріївна, аспірантка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Король Василь Володимирович, магістрант кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Кретов Павло Васильович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Кретова Олена Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики навчання Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Куниця Гліб Вікторович, магістрант Житомирського державного університету імені Івана Франка, спеціальність: 022 Дизайн.

Кухарчук Дмитро Васильович, магістрант кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Кучумова Анна Сергіївна, магістр МДЗ-71 кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету

Леонтєв Сергій Анатолійович, кандидат мистецтвознавства, завідувач сектором експозиційно виставкової роботи Шевченківського національного заповідника

Мани Анастасія Русланівна, студентка кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету

Михайлусь Дмитро Олександрович, магістрант факультету економіки і управління Черкаського державного технологічного університету

Мікула Ігор Ярославович, український художник, Член Національної Спілки Художників України, старший викладач кафедри живопису Львівської національної академії мистецтв

Моїсєєнко Валентина Сергіївна, магістрант кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Мусатенко Анастасія Михайлівна, магістрант спеціальності «Дизайн», Черкаського державного технологічного університету

Мушта Олександр Анатолійович, завідувачий музеєм О.С.Пушкіна і П.І.Чайковського Кам'янського державного історико-культурного заповідника

Надсєдін Андрій Михайлович, заслужений художник України, провідний науковий співробітник, КЗ «Художньо-меморіальний музей О.О.Осмеркіна», Мистецький шлях у спадок: художні світи родини Надеждіних

Овчаренко Тетяна Станіславівна, кандидат культурології, доцент кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури, ІГН. Національний університет «Одеська політехніка».

Павлова Олена Юріївна, доктор філософських наук, професор кафедри етики, естетики та культурології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Поліщук Олена Петрівна, доктор філософських наук, професор кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Житомирського державного університету імені Івана Франка, директор Центру естетичної антропології та етнокультурології ЖДО імені Івана Франка

Пушонкова Оксана Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, вчений секретар Черкаського обласного художнього музею, член Черкаського регіонального відділення Соціологічної асоціації України (ЧРВСАУ)

Романенко Наталія Григорівна, доктор технічних наук, професор кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету

Сичевська Влада Владиленівна, магістрант Житомирського державного університету імені Івана Франка, спеціальність: 022 Дизайн.

Сосік Ольга Даніїлівна, кандидат мистецтвознавства

Спіркіна Оксана Олексіївна, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри гуманітарних наук та іноземних мов Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України

Федоренко Севастіяна Олександрівна, українська художниця, магістр образотворчого мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Хримова-Баранова Олена Леонідівна, доктор історичних наук, професор кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету

Чорниш Аліна Юріївна, аспірантка кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Чулкова Тетяна Миколаївна, старший науковий співробітник, Шевченківського національного заповідника

Шамрай Ірина Володимирівна, старший науковий співробітник відділу збереження і обліку музейних фондів Черкаського обласного художнього музею

Шевченко Зоя Володимирівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Яковець Інна Олександрівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету

Яремчук Єгор Костянтинович, студент бакалаврату кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ЧЕРКАСЬКИЙ
ХУДОЖНІЙ
МУЗЕЙ

Наукове видання

Збірник матеріалів VII Всеукраїнської конференції

«Сучасне українське мистецтво: концепти, стратегії, візуальні практики»

Підп. до друку 22.12.2021 р.

Наклад 100 прим.

Черкаський обласний художній музей

Україна, 18002, м. Черкаси,

вул. Хрещатик, 259

Тел./факс: (0472) 37-28-77

www.museum.ck.ua/

e-mail: art_museum@ukr.net

e-mail: krapki@ukr.net

За авторською редакцією

Дизайн обкладинки і верстка – Лисенко А.О.